

การเงิน การธนาคาร การคลัง

อ.คมกฤษณ์ ศิริวงษ์
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

การเงิน

เงิน (Money) หมายถึง สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่สังคมยอมรับว่ามีค่า ทั้งยังใช้เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยน เงินในทางเศรษฐกิจนั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เหรียญกษาปณ์ ธนบัตร และเงินฝากธนาคารประเภทกระแสรายวัน ออมทรัพย์ และประจำ

1. เหรียญกษาปณ์ (Coins) เป็นเงินเหรียญที่สร้างขึ้นจากโลหะชนิดต่างๆ เช่น ทองคำ เงิน ทองแดง และโลหะผสม (निकิลกับทองแดง) เงินประเภทนี้สร้างขึ้นโดยไม่มีสิ่งค้ำประกัน เพราะค่าของมันอยู่ที่โลหะนั้นๆ รัฐบาลเป็นผู้ผลิตเหรียญกษาปณ์ขึ้นมาใช้หมุนเวียนให้พอเพียงแก่ธุรกิจในประเทศ เพราะการผลิตธนบัตรนั้นมีขีดจำกัด เนื่องจากการผลิตธนบัตรต้องมีสิ่งค้ำประกัน

2. ธนบัตร (Note Currency หรือ Bank Note) เป็นเงินกระดาษที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ธนาคารกลางเป็นผู้ผลิตธนบัตร การผลิตธนบัตรต้องมีสิ่งค้ำประกัน เช่น ทองคำ เงิน เงินทุนสำรองที่เป็นเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น การผลิตธนบัตรที่ผลิตกันมีมูลค่าเท่ากับสิ่งค้ำประกัน ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างประเทศได้

3. เงินฝากธนาคารประเภทกระแสรายวัน (Demand Deposits) ออมทรัพย์ (Saving) และประจำ (Fixed) เงินประเภทนี้ผู้ฝากสามารถสั่งจ่ายในรูปของเช็คซึ่งใช้แทนเงินได้ทันที นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงเช็คของบัญชีและบัตรเครดิต

สิ่งที่ใกล้เคียงกับเงิน (Near Money) คือ สิ่งที่มีค่าต่างๆ ซึ่งบางครั้งจะเรียกว่าคล้ายคลึงกับเงิน แต่จะแตกต่างกับเงินเพียงเล็กน้อย เพราะจะนำสิ่งที่ได้ชื่อว่าใกล้เคียงกับเงินนั้นไปใช้ทันทีไม่ได้ ต้องนำไปแลกเปลี่ยนก่อน แต่การแลกเปลี่ยนนั้นทำได้โดยง่าย สิ่งทีใกล้เคียงกับเงิน ได้แก่ เช็คเดินทาง เช็คล่วงหน้า ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน พันธบัตร เป็นต้น

หน้าที่ของเงิน แบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ

1. เป็นหน่วยในการวัดมูลค่า (Measure of Value)
2. เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange)

3. เป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ในอนาคต (Standard of Deferred Payment)
4. เป็นเครื่องมือรักษามูลค่า (Store of Value)

ค่าของเงิน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. **ค่าภายในประเทศ (Internal Value)** หมายถึง อำนาจในการซื้อสินค้าและบริการของเงิน จำนวนหนึ่ง เช่น เงิน 3.50 บาท สามารถขึ้นรถโดยสารของ ขสมก. ได้ 1 เที่ยว ค่าของเงินเพื่อเงินฝืด เป็นต้น

2. **ค่าภายนอกประเทศ (External Value)** หมายถึง ค่าของเงินสกุลหนึ่งเปรียบเทียบกับเงินสกุลหนึ่ง เช่น มีเงิน 1 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เท่ากับ 40 บาทไทย (โดยประมาณ) การเพิ่มหรือลดค่าเงิน เป็นต้น

ปริมาณเงิน หรือซัพพลายเงินตรา (Money Supply) คือ เงินทุกประเภทที่หมุนเวียนอยู่ในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเงินในจำนวนนี้หมายถึงเงินฝากในธนาคารที่ผู้ฝากสามารถถอนออกได้ทุกเวลา ปริมาณเงินแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เงินเพื่อ เงินฝืด

เงินเพื่อ (Inflation) เป็นสภาวะการณ์ที่ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมากเกินไป ทำให้ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้น และเศรษฐกิจจะมีความคล่องตัวมาก เงินเพื่อนั้นมีสาเหตุ 2 ประการ คือ อุปสงค์ในสินค้าและบริการสูงกว่าอุปทาน หรือสภาวะการณ์ที่ปริมาณสินค้าขาดตลาด และต้นทุนในการผลิตสินค้าและบริการสูงขึ้น

ลักษณะเงินเพื่อเราสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ โดยพิจารณาจากราคาสินค้าที่สูงขึ้น คือ

- 1) **เงินเพื่ออ่อนๆ** ราคาสินค้าและบริการจะสูงไม่เกิน 5 เปอร์เซ็นต์ต่อปี เงินเพื่อประเภทนี้จะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจ เพราะจะทำให้ผู้ผลิตมีกำลังใจที่จะผลิตและผู้บริโภคก็ไม่เดือดร้อน
- 2) **เงินเพื่อปานกลาง** ราคาสินค้าและบริการจะสูงระหว่าง 5 – 20 เปอร์เซ็นต์ต่อปี
- 3) **เงินเพื่ออย่างรุนแรง** ราคาสินค้าและบริการจะสูงเกิน 20 เปอร์เซ็นต์ต่อปี

ผลกระทบของเงินเพื่อ เมื่อเกิดปัญหาเงินเพื่อจะมีทั้งผู้ได้รับประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ ดังนี้

- 1) **ผู้ที่ได้รับประโยชน์** ผู้ที่ได้รับประโยชน์นั้นเป็นผู้มีรายได้ขึ้นอยู่กับความคล่องตัวของเศรษฐกิจ เช่น นักธุรกิจ การค้า ผู้ผลิต ผู้ถือหุ้น ผู้เป็นลูกหนี้ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้จะมีรายได้มาก
- 2) **ผู้ที่เสียผลประโยชน์** ผู้มีรายได้ประจำ เช่น ข้าราชการ ลูกจ้าง ผู้ใช้แรงงาน เป็นต้น บุคคลเหล่านี้จะมีรายได้เท่าเดิม ค่าครองชีพสูง จะมีชีวิตความเป็นอยู่ฝืดเคือง

เงินเพื่อนั้นเป็นสภาวะการณ์ที่ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมากเกินไป เมื่อเกิดปัญหานี้แล้วจะต้องแก้ปัญหาด้วยการลดปริมาณเงินลง ดังนี้

- ✘ ธนาคารกลางเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้แก่ธนาคารพาณิชย์
- ✘ ธนาคารกลางเพิ่มปริมาณการขายพันธบัตรรัฐบาลมากขึ้น
- ✘ ธนาคารกลาง ลดการปล่อยสินเชื่อ
- ✘ เพิ่มภาษีทางตรงและทางอ้อม
- ✘ ตรึงราคาสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพ
- ✘ รัฐบาลลดค่าใช้จ่ายให้ต่ำลง (รัฐบาลจัดงบประมาณเกินดุล)

เงินฝืด (Deflation) เป็นสภาวะการณ์ที่มีปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจน้อยกว่าปกติ ทำให้ภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน ราคาสินค้าลดลง และมีคนว่างงานเพิ่มมากขึ้น เงินฝืดนั้นมีสาเหตุ 2 ประการ คือ ช่วงที่มีการออมสูง หรือมีการขายพันธบัตรรัฐบาลมากเกินไปทำให้ไม่มีการนำเงินออกมาใช้จ่าย

ผลกระทบของเงินฝืด คล้ายคลึงกับเงินเฟ้อ คือ มีทั้งผู้รับผลประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ แต่กลุ่มนั้นตรงข้ามกัน ดังนี้

1) **ผู้ที่ได้ผลประโยชน์** ผู้มีรายได้ประจำ เช่น ข้าราชการ เป็นต้น ผู้ที่เป็นเจ้าหนี้ ผู้ที่ได้รับดอกเบี้ยจากการนำเงินไปฝากธนาคาร บุคคลเหล่านี้มีรายได้เท่าเดิมและแน่นอน แต่ค่าครองชีพต่ำลงเพราะเงินมีค่ามากขึ้น

2) **ผู้เสียผลประโยชน์** นักธุรกิจการค้า ผู้ผลิต ผู้ถือหุ้น ผู้เป็นลูกหนี้ บุคคลเหล่านี้จะมีความเป็นอยู่ฝืดเคือง เพราะเศรษฐกิจชะงักงัน เงินหายากขึ้น เพราะมีค่ามากขึ้น

เงินฝืดนั้นเป็นสภาวะการณ์ที่ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมีน้อยเกินไปและเศรษฐกิจชะงักงัน ทำให้คนว่างงานมากขึ้น ในการแก้ปัญหาเงินฝืดจะต้องเพิ่มปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจให้มากขึ้น ดังนี้

- ✘ ธนาคารกลางลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้แก่ธนาคารพาณิชย์
- ✘ ธนาคารกลางลดปริมาณการขายพันธบัตรรัฐบาลลง
- ✘ ธนาคารกลาง เพิ่มการปล่อยสินเชื่อ
- ✘ ลดภาษีทางตรงและทางอ้อม
- ✘ ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศและในประเทศ
- ✘ รัฐบาลเพิ่มค่าใช้จ่ายให้สูงขึ้น (รัฐบาลจัดทำงบประมาณขาดดุล)

ธนาคาร

ธนาคาร (Bank) เป็นสถาบันการเงินที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดความคล่องตัวในระบบเศรษฐกิจ ธนาคารแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ธนาคารกลาง (Central Bank) และธนาคารพาณิชย์ (Commercial Bank)

1. ธนาคารกลาง (Central Bank) เป็นสถาบันการเงินสูงสุดของประเทศ ประเทศเอกราชทุกประเทศจึงมีธนาคารกลางเพื่อควบคุมเกี่ยวกับการเงินของประเทศ ประเทศไทยตั้งธนาคารกลางขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีชื่อว่า “ธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand)” หรือเรียกกันว่า “แบงก์ชาติ”

หน้าที่ของธนาคารกลาง ธนาคารกลางจะเป็นหน่วยงานที่ดูแลปริมาณเงินของประเทศให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม โดยวิธีดังนี้

1. ผลิตธนบัตรและออกธนบัตร
2. เป็นนายธนาคารของธนาคารพาณิชย์และรัฐบาล
3. ควบคุมและตรวจสอบบัญชีการเงินของสถาบันการเงินต่างๆ ทั่วประเทศ
4. ควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา และกำหนดอัตราดอกเบี้ย
5. รักษาทุนสำรองระหว่างประเทศ
6. กำหนดนโยบายด้านการเงินของประเทศ

2. ธนาคารพาณิชย์ (Commercial Bank) มีหน้าที่หลักสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ รับฝากเงินประเภทต่างๆ สร้างเงินฝากหรือให้กู้เงิน และให้บริการด้านต่างๆ หน้าที่ 2 ประการแรก ทุกธนาคารจะทำเหมือนกันหมด แม้แต่ดอกเบี้ยที่จะจ่ายให้ผู้ฝากและเก็บจากผู้กู้เป็นอัตราตามธนาคารกลางกำหนด แต่จะแตกต่างกันในประการที่ 3

ตามปกติแล้วเราจะแบ่งประเภทของธนาคารออกเป็น 2 ประเภท คือ ธนาคารกลาง กับธนาคารพาณิชย์ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แต่บางครั้งอาจจะมีการจำแนกเพิ่มมาอีกประเภทหนึ่งก็ได้ คือ ธนาคารพิเศษ ซึ่งในประเทศไทยมีธนาคารพิเศษที่เป็นของรัฐบาลอยู่ 3 ธนาคาร คือ

1. **ธนาคารออมสิน** มีหน้าที่พิเศษ คือ ระดมเงินฝากเพื่อนำไปให้รัฐกู้ยืม
2. **ธนาคารอาคารสงเคราะห์** มีหน้าที่พิเศษ คือ ให้กู้ยืมเงินไปซื้อที่อยู่อาศัย หรือซ่อมสร้างที่อยู่อาศัย
3. **ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)** มีหน้าที่พิเศษ คือ ให้เกษตรกรได้กู้ยืมเงินไปใช้พัฒนาการเกษตรกรรม

สถาบันการเงินที่ไม่เรียกว่าธนาคาร

- ✕ บริษัทประกันภัย
- ✕ โรงรับจำนำ
- ✕ สหกรณ์การเกษตร
- ✕ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์
- ✕ สหกรณ์ออมทรัพย์
- ✕ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือตลาดหุ้น
- ✕ บริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์
- ✕ บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม

การคลัง หมายถึง เศรษฐกิจภาครัฐบาล เกี่ยวกับการหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ โดยมีรัฐบาลเป็นผู้ดูแลเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายให้เหมาะสม การคลังนั้นมีขอบเขตครอบคลุมอยู่ 3 อย่าง คือ รายรับของรัฐบาล รายจ่ายของรัฐบาล และงบประมาณแผ่นดิน

รายรับของรัฐบาล ได้จากเงินต่างๆ 3 ประการ คือ

1. **รายได้ของรัฐบาล** ประกอบด้วย ภาษีอากร การขายสิ่งของและบริการ รัฐพาณิชย์ และอื่นๆ เช่น ค่าปรับ ค่าภาคหลวง ฤชากร การผลิตหรือการขาย
2. **เงินกู้** เงินกู้ของรัฐบาลนั้นมีทั้งกู้ภายในประเทศและกู้จากต่างประเทศ เรียกว่า “หนี้สาธารณะ”
3. **เงินคงคลัง** คือ เงินที่รัฐบาลมีอยู่แต่ไม่ได้นำออกมาใช้ เงินนี้อาจจะเหลือจากงบประมาณในปีก่อนก็ได้

รายได้ส่วนใหญ่ของรัฐบาลมาจากภาษีอากร ในประเทศไทยการเก็บภาษีเงินได้ใช้ระบบก้าวหน้า หมายถึง ยิ่งมีรายได้สูงอัตราการเก็บภาษีจะสูงขึ้นเรื่อยๆ (5 - 37%) การเก็บภาษีแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) **ภาษีทางตรง (Direct Tax)** คือ ภาษีที่เก็บจากผู้มีรายได้โดยตรงหรือผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมรดก ภาษีศอกเบี่ย (เงินฝากประจำ) ภาษีรางวัล ภาษีทะเบียนรถยนต์ ภาษีมอเตอร์ไซด์ ภาษีทะเบียนเรือ ภาษีที่ดิน ภาษีทะเบียนปืน ภาษีโรงเรือน ภาษีป้าย ภาษีสนามบิน เป็นต้น

2) **ภาษีทางอ้อม (Indirect Tax)** คือภาษีที่เก็บจากบุคคลหนึ่งแล้วบุคคลนั้นผลักภาระการเสียภาษีนั้นไปให้อีกบุคคลหนึ่ง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. **ภาษีศุลกากร** เป็นภาษีที่เก็บจากการนำเข้าและส่งออกสินค้า

2. **ภาษีสรรพสามิต** เป็นภาษีที่เก็บจากการผลิตหรือจำหน่ายสินค้าบางชนิด เช่น น้ำมัน เชื้อเพลิง ก๊าซ บุหรี่ เบียร์ เครื่องดื่ม ยานยนต์ ไฟ ไม้ขีด ปูนซีเมนต์ เป็นต้น

3. **ภาษีสรรพากร** เช่น อากรมหรศพ ภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น

การกู้เงินของรัฐบาล รัฐบาลมีแหล่งเงินกู้ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

แหล่งเงินกู้ภายในประเทศ คือ ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารออมสิน ธนาคารพาณิชย์ องค์กร สถาบัน มูลนิธิ บริษัท และประชาชน

แหล่งเงินกู้ภายนอกประเทศ คือ องค์กรระหว่างประเทศ สถาบันการเงินต่างประเทศ และรัฐบาลต่างประเทศ

รายจ่ายของรัฐบาล วัตถุประสงค์ของรัฐบาลในการจ่ายเงิน คือ เพื่อเพิ่มผลผลิตทำให้รายได้ประชาชนสูงขึ้น เพื่อสาธารณูปโภคบริการแก่ประชาชน เพื่อรักษาความสงบภายใน และเพื่อใช้ป้องกันประเทศ

รายจ่ายของรัฐบาล แบ่งออกเป็น 12 ประการ เช่น การเกษตร การศึกษา การสาธารณสุข การรักษาความมั่นคงแห่งชาติและการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน และการชำระหนี้เงินกู้ เป็นต้น

งบประมาณแผ่นดิน หมายถึง เอกสารประมาณการเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายของรัฐบาล งบประมาณแผ่นดินนั้นเป็นการวางแผนเกี่ยวกับการใช้จ่ายของรัฐบาลนั่นเอง ประเทศไทยเริ่มมีงบประมาณแผ่นดินครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 การจัดทำงบประมาณแผ่นดินนั้นเป็นหน้าที่ของรัฐบาล ส่วนผู้ที่อนุมัติการใช้งบประมาณ คือ รัฐสภา โดยประกาศออกมาเป็นกฎหมาย เรียกว่า “พระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี พ.ศ. ...”

ปีงบประมาณของประเทศไทยจะอยู่ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม ถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป เช่น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2544 จะอยู่ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2543 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2544 เป็นต้น

ลักษณะของงบประมาณแผ่นดิน แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. **งบประมาณขาดดุล** หมายถึง ขาดรายได้ของรัฐบาลต่ำกว่ายอดรายจ่าย จำต้องนำเอาเงินกู้และเงินคงคลังมาเสริม

2. **งบประมาณเกินดุล** หมายถึง ขาดรายได้ของรัฐบาลสูงกว่ายอดรายจ่าย

3. **งบประมาณได้ดุล (สมดุล)** หมายถึง ขาดรายได้ของรัฐบาลเท่ากับยอดรายจ่าย